

BÉKÉSI MOLNÁRMESÉK.

A kislegényke, meg a nagy pusztai tolvaj.

EGYSZER volt, hol nem volt, volt a világon egy szegény ember. A szegény embernek volt egy fia. Úgy télvíz idején egyszer szánjába fogott a szegény ember, felültette rá fiát és megindult véle ki, az erdőre, fáért. Gondolta, majd csak lendít valamit a gyerek is, ha másutt nem, tán a rakodásnál. Alig hagyták el a falu végét, egyszer csak megugranak a lovak, oszt olyan sebes nyargalásba kapnak, hogy a Szélkirály fekete ménjeitől se telt volna jobban. Egy fordulónál osztán akkorát farolt a szán, hogy lehemperedett róla a legényke, mint szakajtó-kendőről a morzsa. A szegény ember csak jó sokára vette észbe, hogy nincs ám a kis fattyú. Kereste is igen-igen, ígért is Napnak, Földnek minden tőle telhetőt, de biz' hiába. Eltűnt szórén-szálán, mint szuszka Rébék vászna.

Ríva hajtott haza a szegény ember fa nélkül, oszt alig hogy a felesége kinyitotta előtte a nagy kaput, mindjárt rákezdte a bajt:

— Hej, feleség, elmaradt a gyerek; igen, megették a farkasok, vagy boszorkány kapta le. Azt bizony csak a jó Földanyánk tudja, hová lett...

Megijedt a jó asszony, nyárászkodott is ugyan nagy jajjal. Hányta is magára hamarétosan a cepe-cupát, osztán nyargalt kifele, Malomvég hátuljára, nagyjavas Jakuts Katához. Elsírta-rítta százszor is nagy baját. Jakuts Kata így ók Csomát idézett, de biz' az is csak annyit tudott, hogy: «Zücskötöt, zöcskötöt, kit kerestek, meg nem hótt». — De egyebet az sem tudott.

Pedig hát a kis fattyú, alighogy ledöccent a rakonca mellől, abban a szempillantásban fel is tápászkodott. Kiáltott egyet-kettőt az apja után, osztán, hogy látta volt, hogy haszontalan, hát elindult, amerre látott.

Megy, mendegél, egyszer csak egy csárda előtt leli magát. No, ha idáig jöttem, hát beljebb is megyek — gondolta a legényke — és már be is köszön a csárdába:

— Adjon Isten jónapot!

— Néked is, öcsém! — fogadja a csaplár — mi szél hord erre? Tán szolgálatot keresel? Mert nálam kaphatsz.

Mit tehetett a legényke, ottmaradt. Harmadnap így szólt a csaplár a kis legényhez:

— Hallod, öcsém, én behajtok a szomszéd faluba borért. Vigyázz mindenre, mert étleteddel számolsz.

Meg is ígért mindent a legényke. De alig estellett, ugyancsak kótognak a csárda ablakán :

— Itt van a nagy pusztai tolvaj ! Nyiss ajtót, legény, mert szét-hasogatom a fejed ! — kajabált be egy rengeteg fokosos ember. De a legényke nem ijedt meg. Kapta, nagy csutakot tekert, szurokba mártotta, meggyújtotta, oszt' a zsványra hajította. Káromkodott a nagy pusztai tolvaj, aztán kapja a csóvát, körüljárja véle az ereszt. Háromig se számolhatott a kis legény, már égett a csárda, mint a száraz avar. Kapja magát a kis legényke, szalad a pincébe, hordja vederszám a bort, oltja a tüzet. De biz' a bor is elfogyott meg a csárda is leégett. Elbúsult a legényke. Mi lesz most, ha hazajön a csaplár? . . . Aztán odagondolt, nem jó lesz soká dévánkozni. Szedte is ízibe a cók-mók-ját és föld alattam, ég felettem, esztendőmet kitőtöttem, tovább állt.

Megint csak megy, mendegél a legényke, míg egyszer csak meglát jó távolban egy szélmalmot. Arrafelé vette az útját. Este sem lett, mikorra odaért. — No, ha idáig jöttem, beljebb is megyek — gondolta a legényke és beköszönt nagybátorsággal a malomba :

— Adjon Isten jónapot !

— Neked is, öcsém ! — fogadja a molnár. Miszél hord erre? Tán szolgálatot keresel? Mert nálam kaphatsz.

Mit tehetett a legényke, ottragadt. Harmadnap így szól a molnár a kis legényhez :

— Hallod, öcsém, holnap béhajtok a faluba. Új követ hozok a búzagarathoz. A malomfián egy zsák aranykó van, vigyázz rá, mert életeddel számolsz.

Meg is ígért a kis legényke mindent. De alig estellett, bekocognak az ablakon :

— Itt van a nagy pusztai tolvaj ! Nyiss ajtót, legény, mert szirmot hasajtok a bőrdőből ! — De biz' a legényke nem nyitott ajtót. Hallja is igyók, mint török a keresztvasat. Szalad a legény a malomfiára ; kapja a zsák aranyat, belefördítja a garatba és elhányja ocsúval. Jön ám a nagy pusztai tolvaj egyenest neki a garatnak, keresi a kincset. Búvik a gerendák közt a legényke, kiakasztja lent az ájerkereket, megindítja a malmot. A felpókozott vitorla, mint az ördög motollája, frogni kezd. Állítná a szelestengelyt a nagy pusztai tolvaj, de nem tudja. Fogy a kincs a garatból, duruzsol a malom és lent a zsákba hull, szaporodik az aranyliszt. Szalad a nagy pusztai tolvaj lefelé a gádon, majd kitöri a nyakát, de már későn. A kis legényke úgy szétszórta az aranylisztet, hogy egy galambjólakásnyi nem sok, annyit sem lehetett volna összekaparni. A legényke meg úgy eltűnt, mint szénásszekérben a tű.

Mikor veszedelem múltával előjött, látván a nagy romlást, igen elbúsult. Mi lesz most, ha hazajön a molnár. Aztán odagondolt, nem jó lesz soká dévánkozni, szedte is ízibe a cók-mók-ját és föld alattam, ég felettem, esztendőmet kitőtöttem — tovább állt.

Megint csak megy, mendegél a legényke, míg öregestére egy sűrű erdőbe lett érkezése. Valami mécs pislákol a távolban, hát arra felé igazodott. Egyszer csak egy rozzant viskó előtt leli magát. — No, ha idáig jöttem, hát beljebb is megyek — gondolta a legényke és nagy bátorságosan beköszönt a viskóba :

— Adjon Isten szerencsés jóestét! — De biz' egy kukk nem sok, annyi válasz se hallik. — Hát ha nem hívnak, hívatlanul megyek be, de bemegyek. — Be is nyitott illő legénységgel. Ez nyilván zsványfészek lehet, — gondolta — mert hisz' ki költözne ki ide, ahol a madár sem jár. — Alig vette észébe ezen dolgokat, már hallja is, hogy neszel kint valami. Igen csak jön valaki. Az pedig csak a ház gazdája lehet. Szétnéz hirtelen a legényke. Kívül menni már nincs idő. Meglát egy embrenyi nagy puttonyt a sarokban. Kapja magát, igyók bele húzódik. Alig cibált magára valamit, máris befordul az ajtó és nem kevesebb, éppen hét betyár sarkantyúzik be rajta, elől a nagy pusztai tolvaj. Valami ökröt ütöttek valahol, mert igen cepeltek valamit. Alig telepedtek le, kezdték az ökröt szétszabdalni. Egyik-másik javarészét meg a közepén gerjesztett tűznél piritgatóra fogták. Az ökör bőrért meg, hogy, hogynem, a puttonyra górta valamelyik betyár. Állotta is a legény egy darabig a sarat, de aztán mozgolódni kezdett. Megéledt az ökörbőr! — kiáltottak fel egyszerre a betyárok és otthagya tüzet-vizet, ész nélkül törték egymást kifelé. Erre kibujt a kis legényke a puttonyból és mivel hogy igen megehült, nekilátott falatozni. Alig kezdett neki vacsorájának, mikor kipattan az ajtó és a nagy pusztai tolvaj áll meg a küszöbön.

— Eleven farkastól nem ijedek meg, hát azt hitted, hogy döglött ökör bőrével elvadítasz? Nem úgy verik a cigányt, te! — bömbölte a nagy pusztai tolvaj. — Lesóznak, mint a szalonnát, akarki fia-borja vagy! — Berohannak erre a betyárok, leteperik a legényt és szép világ, Isten veled, úgy gyúrják bele a legénykét egy hordóba, mint a parancsolat. Kong a donga, abroncs feszül, beszegeznek alól-felül. Kis legényke, nem vigyáztál, most az egyszer póruljártál . . .

Hallotta még, hogy elcihelődtek a betyárok, azután olyan csend lett, mint a föld alatt. Éjszaka aztán valami ugatásra neszelt. Hallgatja azután, hogy kaparják, feszegetik az ajtót. Ezek igencsak farkasok — gondolta a legényke és alig egy-két fohásznyi üdő multán hallotta, mint rágnak, csámcsognak, marakodnak az ökörhúson. Mikor felfalták az ökröt, tovább fitettek, matattak. Majd ráleltek szagáról a hordóra is. Szaglásszák, lökdösik a hordót. Nyavalyognak is hozzá, úgy, hogy a legénykében éppen hogy meg nem állt az ütő. Amint sűrögnek-forognak, az egyik farkasnak a farka, hogy, hogynem, betévedt a hordójukon. Megkapja a farkas farkát a kis legény nagy-hirtelen, úgy, hogy szinte kezébe ragadt. Több se kellett a farkasnak; mint aki mellé a Nyílas Isten sistergős nyíla levág, felúvöltött és nyargalni kezdett, mint a veszedelem, húzva, rángatva maga után a hordót.

Ütődött, borult, szakadt a hordó árkon, bokron keresztül, míg egyszer csak egy nagy döccenőnél leszakadt a farkas farka. A hordó meg ahány dongából volt, annyifelé hullott. Nyargalt a farkaszakadt farkas, mint a parittyakő, fűnek, fának, víznek, tűznek; igencsak kiszaladt a világból.

A legényke körülnézett. Ugyan hová vetődtem megest? — kesergett magában. De hát, akár hiszitek, akár nem, faluja szélén találta magát.

Szemed behúnyod, szemed kinyitod, már otthon is volt. Nosza, volt nagy öröm és boldogság. Kerekedett is olyan cuháré, hogy hét falut elöntött a bor, pecsenye, meg kásásbéles olyan kazalnyi volt, hogy lajtorjáról lehetet csak enni.

A lyukas zsák.

Egyszer a feljebbvaló esztendőben a Körös szélén élt egy szegényes szegény ember. A szegény embernek volt három fia. Egyike még olyan surbankó, a ketteje olyan meggyérési legény. Egyszer azt mondja a szegény ember a legidősebb legénynek :

— Hallod-e hé, elmehetnél szerencsepróbálni valamerre, mert nem sok üdő multán felkopik az állunk.

Nyakába vetette hát a legény a szűrét, tarisznyáját, kezébe kapta kutyagolóját, oszt megindult. Ment, mendegélt, míg egyszer csak egy rengeteg erdőben vette magát észre. Olyan setét volt már, hogy a kereket is neki lehetett volna támasztani. Csak éppen távolról kanóclott valami világ. — No, igencsak embertanyára akadtam — gondolja a legény és megindul a mécs eránt. Oda is ért hamarétosan, oszt békogott a zsalugáteren. Hát ki hiszi, ki nem kijő egy öregséges öreg ember, lehetett úgy hétszer száz esztendős, ha nem több három nappal.

— Mi-járatban vagy ecsém? — kérdi a vén ember a legényt.

— Szolgálatban járok édes, bátyám uram.

— Akkor éppen jó helyen jársz. Felfoglak szolgáltnak. Kezet csaptak egy esztendőre egy zacskó aranyban.

Ki is töltötte a legény a kerek egy esztendőt módjával. Alig pirtyadt, elé áll a legény, kéri a bérét, mert néki nagy mehetnékje van.

— Hát jól van ecsém, kitöltötted az üdöd hát ehen a béred, — mondja az öreg ember, osztég a legény markába nyomja a zacskó aranyat. Megindul oszt a legény izibe hazafelé, vissza rengeteg erdőn keresztül. Alig halad egy-két kőgórásnyira, elébe kunctorog egy kenderhajú vénasszony.

— Hallod-é szolgám, segíts ki egy garaskával.

— Menjen kend dolgára, — veti oda a legény és tovább halad.

— Úgy segítsen meg jó Földanyánk téged is legény, — sápitozik

utána a vénasszony. De már azt alig hallotta a legény, mert alighogy kimondta az átkot az anyó, igyók elé termett tizenkét zsvány, osztán egy dénár, két dénár, neked semmi se jár, elszedik a legénytől a pénzt.

Búsan ered útnak a legény. Amint haza ér, megkérdi az apja :

— Mit szolgáltál édes fiam?

— Egy zacskó aranyat, édesatyám.

— Hát oszt hol van?

— Elszedték a zsványok.

— El?

— El a . . .

— No, majd kitetszik.

Akkor aztán elküldte a közbülső fiát.

— Eredj fiam, szolgálj valamit, mert nem sok üdő multán fel kopik az állunk. Én is mentem míg fiatalágomból telt volt.

Nyakába vetette a legény a szűrét, tarisznyáját, markára kapta kutyagolóját, oszt megindult. Ment, mendegélt, míg egyszer csak egy rengeteg erdőbe ért. Olyan setét volt, hogy a falevél megállt hulltában. Csak távolról pilláskolt valami láng. Őkelme is rálelt a vénséges vén ember házára. Őt is szolgálatba fogadta esztendőre egy zacskó aranyért. Szállt az üdő, akar a madár és már el is tőtt az esztendő. Kéri a legény a bérét. Ki is adta az öreg rendjével-módjával. A zacskót a szűrűjába veti és már indul is hazafelé a legény. De alig halad két-három kőgórásnyira elébe áll a kenderhajú vénasszony.

— Ájnye édes szolgálóm, szánjál már meg egy garaskával.

— Szolgáljon kend is magának, ne kuncsorogjon másom, — veti oda szűrűvallról a legény és már halad is az orra után.

— Jól van no, — szól a vénasszony, — vess magadra.

Vethetett is szegény feje, mert abban a szóvetésben elébe áll tizenkét zsvány és se szó, se beszéd, az egyik úgy a kalapjára hajít a fokosával, hogy elfúttá a port a földről. Mire észre kerül a legény, hát se peták, se garas. A zsványok meg elkevergöztek az erdőben, mint tengerben az esőcsepp. Indul nagy búsan hazafelé a legény. Alig lépte át a ház küszöbét, igyók kérdi az apja :

— Hát mit szolgáltál, szerelmetes fiam?

— Egy zacskó aranyat, Apámuram.

— Aranyat?

— Azt a . . .

— Hát oszt hol van?

— Főbe vertek a zsványok oszt kihatották a szűrűjéből.

— No, majd ki tetszik.

Akkor elküldte a legkisebbik fiát. Nyakába vetette a legényke a szűrét, tarisznyáját, kezébe kapta somfabotját és megindult. Ment, mendegélt, míg egyszer csak egy rengeteg erdőbe kapta magát. Olyan setét volt, hogy fel lehetett volna rá mászni. Megpillantja ő is a mécesest, hát arra felé tart. Kijön a dübörgésre a hétszer száz esztendőös öreg és

esztendőre egy zacskó aranyért őt is szolgálatba fogadta. Fogyott az esztendő, mint bor mellett az éjszaka, míg egyszer csak elé áll a legényke és kéri a bérét. Néki is kiadja az öreg emberségesen a zacskó aranyat. Megköszöni a legény és már indul is hazafelé. De alig halad négy-öt kőgórásnyira, mikor elébe áll a kenderhajú vénasszony.

— Ugyan szép ecsém, segíts ki már egy garaskával.

— Jó szívvel öreganyám, — mondja a legény és oda ad a zacskóból egy szem aranyat.

— No te legényke, — szól a kenderhajú vénasszony, — emberséges voltál erányomban, — én is hasonlóképpen tészek véled. Ehen van ez a lyukas zsák, neked adom. Fogadd jó szívvel, még hasznát láthatod.

Megköszönte a legényke a zsákot, vállára hajította és meglódult hazafelé. Amint a rengeteg erdő közepébe ér, meglátják a zsványók.

— Hu, ennél egész zsák pénz van, — örvendeznek és ripsz-ropsz már útját is szegik a legénynek. Mire a legény körülcsodálkozna, már le is kapják válláról a zsákot, de abban a szempillantásban szemeszök-tibe ugrik elé egy megehült farkas, akkora, mint egy bikabornyú és usgyé a zsványokra. Nyargaltak is mint akit kinyilaztak, tán még ma is szaladnak, ha le nem szaladtak a földről.

Mikor aztán haza ér a legényke, izibe megszólítja az atyja.

— No, kis cselédem, mit szolgáltál?

— Egy zacskó aranyat édes apámuram.

— Az már derék, de hol van?

— Ehen van ni, a szűrűjamban.

Megörült erre a szegényember, oszt imigyen szólt a legénykéhez:
— Surbankó legényke vagy édes cselédem, mégis a legderékabb, hát te vélem maradhatsz örökétig. A két meggyéresi legénynek meg azt mondta:

— Üdösebbek vagytok emennél, oszt mégis maznák. Most oszt ott egyetek, ahol eddig dolgoztatok.

Számadó Ernő.